

İdarenin Gözetim Yetkisi ve Öğrenci Mahremiyeti: Okullardaki Güvenlik Kameralarının Kişisel Verilerin Korunması Bağlamında Hukuki Analizi

Surveillance Power of the Administration and Student Privacy: Legal Analysis of Security Cameras in Schools in The Context of Personal Data Protection

Emre KILIÇ

ÖZ

Bu çalışma, okullarda güvenlik kameralarının kullanımını kişisel verilerin korunması bağlamında hukuki açıdan incelemektedir. Artan güvenlik ihtiyacı ile öğrenci mahremiyeti arasındaki hassas dengeyi ele alan makale, konuyu Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) ve Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) çerçevesinde değerlendirmektedir. Çalışmada, kamera gözetiminin hukuki dayanakları, ölçülülük ilkesi bağlamında uygulanması, kameraların konumlandırılması ve yüz tanıma sistemleri gibi konular ele alınmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin yaklaşımı, Avrupa ülkeleri, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'deki uygulamalar karşılaştırmalı olarak incelenmekte, özellikle anaokulu ve özel eğitim sınıfları gibi özel durumlar ayrıca değerlendirilmektedir. Çalışma, okullarda güvenlik kamerası kullanımının yasal zorunluluklara uygunluğu, özel hayata saygı hakkına en az müdahale eden güvenlik araçlarının seçimi ve İdare'nin gözetim yetkisi ile öğrenci mahremiyeti arasında optimal bir denge kurulması gerekliliği sonucuna varmaktadır. Bu bağlamda, güvenlik ihtiyacı ile kişisel verilerin korunması arasındaki dengenin, ulusal ve uluslararası hukuki çerçevede içerisinde, ölçülülük ilkesi gözetilerek sağlanması gerektiği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okul güvenlik kameraları, Öğrenci mahremiyeti, İdarenin gözetim yetkisi, Ölçülülük ilkesi, KVKK ve GDPR

* Doktora öğrencisi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, ORCID: 0009-0009-0025-1006

Sorumlu Yazar/Correspondence Author: Emre KILIÇ

E-posta/E-mail: ekilic19@marun.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 15.08.2024

Kabul Tarihi/Accepted: 02.09.2024

How to cite this article/Atf için: Emre KILIÇ, 'İdarenin Gözetim Yetkisi ve Öğrenci Mahremiyeti: Okullardaki Güvenlik Kameralarının Kişisel Verilerin Korunması Bağlamında Hukuki Analizi' (2024) 30(2) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 792-812. DOI: 10.33433/maruhad.1533573

ABSTRACT

This study examines the use of security cameras in schools from a legal perspective in the context of personal data protection. Addressing the delicate balance between the increasing need for security and student privacy, the article evaluates the issue within the framework of the General Data Protection Regulation (GDPR) and the Personal Data Protection Law (KVKK). The article discusses the legal basis of camera surveillance, its application in the context of the principle of proportionality, the positioning of cameras and facial recognition systems. The approach of the European Court of Human Rights, the practices in European countries, the United States of America and Türkiye are examined comparatively, and special cases such as kindergartens and special education classes are evaluated separately. The study concludes that the use of surveillance cameras in schools should be in compliance with legal obligations, the selection of security tools that least interfere with the right to respect for private life, and the need to strike an optimal balance between the surveillance authority of the Administration and student privacy. In this context, it is emphasized that the balance between the need for security and the protection of personal data should be ensured within the national and international legal framework by observing the principle of proportionality.

Keywords: School security cameras, Student privacy, Surveillance power of the administration, Principle of proportionality, KVKK and GDPR

GİRİŞ

Okullarda güvenlik kameralarının kullanımı, güvenlik ihtiyacının giderek arttığı günümüzde öğrencilerin, personelin ve genel olarak eğitim kurumlarının korunması açısından önemli bir konu haline gelmiştir. Kameralar, eğitim binalarının içi ve çevresindeki olası tehdit ve suçlara caydırıcı etki yaratması ve bunlara ilişkin kanıtlar sağlaması bakımından okul yönetimlerine güvenlik konusunda önemli bir araç sunmaktadır. Ancak, güvenlik kameralarının kullanımı kişisel verilerin korunması hakkı ile çatışabilmektedir. Nitekim, okulda bulunan kişilerin günlük hareketleri düzenli olarak kayıt altına alınmakta, bu durumsa özel hayata saygı hakkına müdahale olarak değerlendirilebilmektedir.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK)¹ kişisel veriyi “kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi” olarak tanımlamaktadır. Uluslararası metinlerde (108 sayılı Sözleşme², Ekonomik İş Birliği Örgütü (OECD) Rehber İlkeleri³) ve Avrupa Birliği (AB) düzenlemelerinde⁴ benzer tanımlar kullanılmıştır. KVKK kapsamında, ilgililerin görüntüleri birer kişisel veri olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple, bu verilerin işlenmesi için yasal bir dayanağın bulunması gerekmektedir. Öte yandan, kişilerin görüntüleri üzerinden kimlik tespitini de sağlayan biyometrik tanıma özelliğine sahip kameraların kullanımı ayrıca değerlendirilmelidir. Nitekim,

- 1 Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Kanun Numarası: 6698, Kabul Tarihi: 24.3.2016, RG 7.4.2016/29677
- 2 Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, CETS No. 108 [1981].
- 3 Organisation for Economic Co-operation and Development, ‘OECD Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data’ [1980].
- 4 Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data [1995] OJ L 281/31; Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation)[2016] OJ L 119/1.

biyometrik veriler özel nitelikli veriler arasında kabul edilmekte ve farklı veri işleme şartlarına tabi tutulmaktadır.

Kamera kullanımına ilişkin başka bir husus, toplanan görüntülerin güvenliği ve kullanımudur. Okul yönetimlerinin, tutulan kayıtları saklaması, gerektiğinde üçüncü kişilerle paylaşması veya imha etmesi noktasında KVKK'ya uygun hareket etmesi gerekmektedir. Verilerin üçüncü kişilerle hukuka aykırı şekilde paylaşılması, gerektiğinden uzun süre saklanması veya amacı dışında kullanılması gibi eylemler önemli hukuka sorunlara yol açacaktır.

Bu amaçla aşağıda, öncelikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) *Antović ve Mirković v. Karadağ* kararı ışığında AİHM'nin konuya yaklaşımı ele alınacak ve Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün (GDPR) belirlediği kurallar çerçevesinde konu değerlendirilecektir. Ardından, karşılaştırmalı hukuk perspektifinden bazı Avrupa ülkeleri ve ABD okullarındaki güvenlik kamerası uygulamaları irdelenecektir. Son olarak, Türkiye'deki hukuki durum; mevzuat, Danıştay kararları ve uygulama çerçevesinde detaylı bir şekilde analiz edilecektir. Bu inceleme, okullardaki güvenlik kamerası kullanımının kişisel verilerin korunması bağlamında hukuki boyutlarını aydınlatmayı ve konuya ilişkin dengeli bir bakış açısı sunmayı hedeflemektedir.

I. AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ (AİHS) VE GDPR PERSPEKTİFİNDEN MAHREMİYET VE VERİ İŞLEME DENGESİ

Okullarda öğrenci ve personelin güvenliğini sağlama amacıyla giderek yaygınlaşan güvenlik kamerası kullanımı kişisel mahremiyetin korunması açısından önemli hukuki sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu konuda AİHM'nin *Antović ve Mirković v. Karadağ* davasında verdiği karar, eğitim kurumlarındaki gözetim uygulamalarına ışık tutmaktadır⁵.

AİHM, Karadağ Üniversitesi'nde ders amfilerinin kamera ile izlenmesini değerlendirdiği bu davada, çoğunluk kararıyla öğretim üyelerinin özel hayat hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir. Mahkeme, üniversite sınıflarındaki kamera gözetiminin AİHS'nin 8. maddesi kapsamında özel hayatın gizliliği hakkına haksız bir müdahale oluşturduğunu belirtmiştir. Kararın temelinde, Karadağ'ın yasal düzenlemelerinde bu tür bir gözetime açıkça izin veren bir hükmün bulunmaması da etkili olmuştur. Bu karar, okullarda güvenlik kamerası kullanımının yasal çerçevesini ve sınırlarını belirleme açısından önemli bir emsal teşkil etmektedir.

Kararda vurgulanan önemli noktalardan biri, özel yaşam kavramının yalnızca kişisel alanlarla sınırlı olmadığı, mesleki ve kamusal alanlardaki faaliyetleri de kapsayabileceğidir. Bu bağlamda, okul ortamında kamera ile izlenmenin öğretmenlerin ve öğrencilerin özel hayatına ciddi bir müdahale teşkil edebileceği anlaşılmaktadır.

AİHM'nin kararı, özellikle eğitim ortamındaki mahremiyet beklentisine dikkat çekmektedir. Mahkeme, bir öğretmenin sınıf ortamında, diğer ortamlarda sergilemeyeceği davranışları

⁵ Antović and Mirković v Montenegro, App no 70838/13 (ECtHR, 20 November 2017).

gösterebileceğini ve bunun eğitim-öğretim sürecinin doğal bir parçası olduğunu kabul etmiştir. Bu değerlendirme, okullardaki kamera sistemlerinin yerleştirilmesi ve kullanımında daha hassas davranılması gerektiğini göstermektedir.

Söz konusu karardan hareketle, kural olarak okullardaki güvenlik kamerası kullanımının AİHS'nin 8. maddesi bağlamında öğrenci ve personelin özel hayatına müdahale niteliği taşıdığı kabul edilmelidir. Ancak, bu müdahalenin hukuka uygun kabul edilebilmesi için, müdahalenin ulusal kanunlarda öngörülmesi, bu kanunlarda belirlenen bir ya da birkaç meşru amacının olması ve demokratik bir toplumda bu tür bir amaca ulaşmak için müdahalenin gerekli olması şartlarını sağlaması gerekir⁶.

Meşru amacın öngörülmesi bağlamında Mahkeme, somut olayda amfilere konulan kameraların öğrenci ve öğretmenlerin güvenliğinin sağlanması ile eğitim sürecinin gözetimi amacıyla konulduğu çıkarımını yapmış, ancak ulusal düzenlemelerde güvenlik kameralarının kullanım amaçları arasında eğitim sürecinin denetlenmesi amacına yer verilmediği ve somut olaya ilişkin öğrenci ve öğretmenlerin güvenliğine ilişkin herhangi bir endişenin varlığından da bahsedilmediği tespitinde bulunmuştur⁷. Dolayısıyla, kamera gözetimiyle gerçekleştirilmek istenen amacın yalnızca kanunda yer alması yeterli olmamakta, amacın meşruiyeti somut olay bağlamında irdelenmektedir.

Öte yandan, Avrupa Birliği'nin 2016/679 sayılı Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR), kişisel verilerin işlenmesine ilişkin detaylı ve güncel bir düzenleme sunmaktadır. GDPR, eğitim sektörü de dahil olmak üzere tüm alanlarda veri koruma standartlarını belirlemekte ve bireylerin haklarını muhafaza etmektedir. Antović ve Mirković davasında ele alınan ilkelerin, GDPR'ın temel prensipleriyle büyük ölçüde örtüştüğü ifade edilmelidir.

GDPR 4/1. maddesinde kişisel veri "kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi" olarak tanımlanmaktadır. Düzenlemede eğitim kurumlarının kamera ile gözetimine ilişkin açık bir kurala yer verilmemiş olsa da fotoğraf ve video kayıtlarının da kişisel veri olarak GDPR kapsamında olduğunda şüphe yoktur. Bununla birlikte, fotoğrafların işlenmesi genel veri kategorisinde kabul edilirken; "gerçek bir kişinin benzersiz bir şekilde tanımlanmasına veya kimlik doğrulamasına izin veren belirli teknik araçla işlendiğinde biyometrik veri tanımı kapsamına gireceğinden"⁸ yüz tanıma teknolojisine sahip kameralarla yapılacak gözetimde özel nitelikli veri işleme faaliyetinin varlığı kabul edilecektir.

Okullarda kullanılan kameralar aracılığıyla, biyometrik veri işlesin ya da işlesin, hukuka uygun veri işlenebilmesi için uyulması gereken temel ilkeler düzenlemenin 5. maddesinde sayılmıştır. Bu bağlamda, eğitim kurumları öncelikle kamera sistemlerinin kullanımına ilişkin hukuki gerekçeyi net bir şekilde ortaya koymalı ve ilgili taraflara şeffaf bir biçimde bildirimde bulunmalıdır. Gözetimin amacı, kamera sistemleri kurulmadan önce açıkça tanımlanmalı ve bu amaçla sınırlı kalınmalıdır. Veri minimizasyonu ilkesi uyarınca, yalnızca belirlenen amaç için gerekli olan görüntüler kaydedilmeli ve işlenmelidir. Kaydedilen görüntülerin doğruluğu ve güncelliği sağlanmalı, ayrıca bu veriler artık

6 Antović and Mirković v Montenegro, App no 70838/13 (ECtHR, 20 November 2017, §55.

7 Antović and Mirković v Montenegro, App no 70838/13 (ECtHR, 20 November 2017, §59.

8 GDPR, Resital no: 51, <<https://gdpr-info.eu/recitals/no-51/>> accessed 30 June 2024.

gerekli olmadığında silinmelidir. Eğitim kurumları, toplanan görüntü verilerinin bütünlüğünü ve gizliliğini korumak adına, bu verilere erişimi sınırlandırmalı ve gerekli güvenlik önlemlerini almalıdır. Son olarak, tüm bu süreçlerin GDPR'a uygunluğunu belgelemeli ve gerektiğinde hesap verebilirlik ilkesi çerçevesinde bu belgeleri sunabilmelidir⁹.

Düzenlemenin 6. maddesinde belirlenen veri işleme şartları gözetildiğinde, okullarda kamera ile yapılacak gözetim, ilgililerin rızası (m.6/1(a)), veri sorumlusunun tabi olduğu yasal bir yükümlülüğe uymak için işlemenin gerekli olması (m.6/1(c)), işleme faaliyetinin kamu yararına veya veri sorumlusuna verilen resmi yetkinin kullanılması amacıyla gerçekleştirilen bir görevin yerine getirilmesi için gerekli olması (m.6/1(e)) ya da veri sorumlusunun meşru menfaatlerini korumak için gerekli olması şartlarından birine dayalı olarak gerçekleştirilebilecektir.

Bununla birlikte, GDPR'da dikkat çeken bir husus, kamu otoritelerinin görevlerini ifa ederken gerçekleştirdikleri veri işleme faaliyetlerinde, meşru menfaat gerekçesiyle kişisel veri işleyemeyecekleri yönündeki düzenlemedir. Bu kural, Tüzük'ün 6. maddesinin 1. fıkrasının son cümlesinde açıkça belirtilmiştir. Bu düzenlemenin mantığı ise şu şekilde açıklanmaktadır: Kamu kurumlarının kişisel veri işleme faaliyetlerinin yasal zeminini oluşturmak, esasen yasama organının sorumluluğundadır. Bu nedenle, kamu kurumlarının görevlerini yerine getirirken gerçekleştirdikleri veri işleme faaliyetleri için meşru menfaat gerekçesi geçerli olmamalıdır¹⁰.

Bu yaklaşımın altında yatan temel düşünce, kamu kurumlarının görev ve yetkilerinin zaten kanun koyucu tarafından belirlenmiş olmasıdır. Dolayısıyla, bu görevlerin ifası sırasında kişisel verilerin işlenmesi gerekiyorsa, bunun da yine kanun koyucu tarafından öngörülmüş ve düzenlenmiş olması gerekir. Bu durum, kamu kurumlarının veri işleme faaliyetlerinin daha sıkı bir yasal çerçeveye tabi tutulmasını ve keyfi uygulamaların önüne geçilmesini amaçlamaktadır.

Öte yandan, eğitim kurumlarında kişisel verilerin işlenmesi için ilgili kişilerin rızasının alınması konusu, Tüzük'ün 7. maddesinde belirtilen "özgür iradeye dayalı rıza" şartı bağlamında önemli zorluklar içermektedir. Bu bağlamda, eğitim kurumlarında bulunan öğrenciler ve personel açısından rıza mekanizmasının pratikte uygulanabilirliği ve etkinliği sorgulanmalıdır. İlk olarak, bu kişilerin kamera gözetimi uygulamasına rıza göstermemeleri durumunda olumsuz muameleye maruz kalabilecekleri endişesi, gerçek iradelerini özgürce yansıtılmalarını engelleyecektir. Bu durum, rızanın özgür iradeye dayanması ilkesiyle çelişmektedir. İkinci olarak, kamera gözetiminin doğası gereği, rıza gösteren ve göstermeyen kişiler arasında ayırım yapılması pratik açıdan mümkün değildir. Kameraların kapsamına giren alanlarda bulunan herkes, rıza durumundan bağımsız olarak görüntülenecektir.

Bu faktörler göz önüne alındığında, eğitim kurumlarında kamera gözetimi için rızaya dayalı bir veri işleme yaklaşımının işlevsel olmayacağı ve GDPR'ın öngördüğü rıza standartlarını karşılamakta

9 Ayrıntılı bilgi için bkz.: M. N. Asghar, N. Kanwal, B. Lee, M. Fleury, M. Herbst and Y. Qiao, 'Visual Surveillance Within the EU General Data Protection Regulation: A Technology Perspective' (2019) (7) IEEE Access 111709, 111712, <doi: 10.1109/ACCESS.2019.293.4226> accessed 25 June 2024.

10 GDPR, Resital no: 47, <https://gdpr-info.eu/recitals/no-47/> accessed 30 June 2024.

yetersiz kalacağı sonucuna varılmaktadır. Dolayısıyla, eğitim kurumlarında kamera gözetimi uygulamaları için alternatif yasal dayanaklar ve veri işleme gerekçeleri değerlendirilmelidir. Bu bağlamda, İdarenin yasal hukuki yükümlülüklerin yerine getirilmesinde gerekli olması ya da kamu yararı veya resmi yetkinin kullanılması için gerekli olması şartlarına dayalı olarak okullarda kamera kaydı yoluyla veri işleyebileceği değerlendirilmektedir.

Öte yandan, okullarda yüz tanıma teknolojisini içeren kameralar ile gözetim yapılarak biyometrik veri işleme yapılabilmesi için Tüzük'ün 9. maddesinde belirlenen özel nitelikli verilerin işleme şartlarından birinin sağlanması gerekmektedir¹¹. Tüzük'ün ilgili maddesinde, ilgilinin açık rızasının bulunması, biyometrik veri işlenmesi için temel şart olarak belirlenmiştir. Ancak açık rızanın bulunmadığı hallerde, örneğin iş hukuku ve sosyal güvenlik alanındaki yükümlülükler kapsamında; ilgili kişinin veya başka bir gerçek kişinin hayati çıkarlarının korunması için zorunlu olması ve ilgili kişinin fiziksel veya hukuki olarak rıza veremeyecek durumda olması halinde; hukuki iddiaların ileri sürülmesi, uygulanması veya savunulması için gerekli olması halinde; önemli bir kamu yararı nedeniyle veya önleyici tıp, tıbbi teşhis, bakım veya tedavinin sağlanması amacıyla biyometrik veri işlenebilecektir. Söz konusu maddede sayılan bu veri işleme şartları değerlendirildiğinde, öncelikle İdarenin okullarda kişilerin açık rızasını alması halinde biyometrik veri işleyebileceği kabul edilmelidir. Ancak, yukarıda rızaya ilişkin değerlendirmelerimiz burada da geçerlidir. Bunun yanı sıra 9. maddenin 2. fıkrasının (g) bendinde düzenlenen “işlemenin önemli kamu yararı nedenleriyle gerekli olması, Birlik veya Üye Devlet hukuku temelinde izlenen amaçla orantılı olması, veri koruma hakkının özüne saygı gösterilmesi ve veri sahibinin temel haklarını ve menfaatlerini korumak için uygun ve özel önlemler sağlanması” şartı da İdarenin yüz tanıma teknolojisine sahip kameralarla gözetim yapmasına dayanak olabilecek şartlardan biri olarak öne çıkmaktadır.

Özel nitelikli verilerin işleme şartlarından biri olan “önemli kamu yararı nedenleriyle gerekli olması” ifadesi geniş şekilde yorumlanma potansiyeline sahiptir. Bu sebeple, örneğin İngiltere Veri Koruma Kanunu'nda önemli kamu yararını içeren faaliyetlerin bir listesi yapılmıştır¹². Buna göre veri sorumlusu ilgili şarta dayalı olarak veri işeyebilmek için, kanunda listelenen parlamento, yasal veya hükümet amaçlarından biri; fırsat veya muamele eşitliğinin teşvik edilmesi veya sürdürülmesi; yasa dışı bir eylemin önlenmesi veya tespit edilmesi; bir kurum veya kuruluşun yönetiminde sahtekarlık, görevi kötüye kullanma, yetersizlik veya kötü yönetime karşı kamunun korunması ve terörün finansmanı veya kara para aklama ile ilgili açıklamalar gibi amaçlarla veri işlediğini kanıtlamak zorundadır¹³. Buradan hareketle, ulusal düzenlemelerde farklı sınırlamaların getirilebileceği de not edilmek şartıyla, Tüzük'ün 9/2. maddesinin (g) bendi bağlamında İdare, okullarda öğrenci ve personel ile kamu hizmeti araçlarının korunması, hukuka aykırı hareketlerin önlenmesi ya da

11 Ayrıntılı bilgi için Avrupa Veri Koruma Otoritesi (EDPB) tarafından yayımlanan kişisel verilerin video cihazlarıyla işlenmesine ilişkin 3/2019 sayılı Kılavuza bakılabilir: Guidelines 3/2019 on processing of personal data through video devices, European Data Protection Board, Adopted on 29 January 2020 <https://www.edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/guidelines/guidelines-32019-processing-personal-data-through-video_en> accessed 25 May 2024.

12 İngiltere'de 1998 tarihinde yürürlüğe giren Veri Koruma Kanunu (Data Protection Act 1998) ve bunu ilga eden 2018 tarihli Kanunda (Data Protection Act 2018) ilgili listeye Ek 1, Bölüm 2'de (Schedule 1, Part 2) yer verilmiştir.

13 Ayrıntılı bilgi için bkz.: Nicola Fulford and Peter Carey, 'Special Categories of Data' in Peter Carey (ed) Data Protection A Practical Guide to UK and EU Law (Oxford University Press 2018), 75.

kanıtlanması gibi önemli sayılabilecek kamu yararı amacıyla biyometrik veri işleyerek kamera ile gözetim yapabilir.

II. OKULLARDA GÜVENLİK KAMERASI KULLANIMINA İLİŞKİN YURT DIŞI UYGULAMALARI

Bu bölümde, okullarda güvenlik kamerası kullanımına ilişkin bazı Avrupa ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki hukuki uygulamalar ele alınacaktır. Çalışmada, Avusturya, İsveç, Fransa ve İngiltere'deki veri koruma otoritelerinin konu hakkındaki kararları incelenecektir. Söz konusu kararlar, öğrencilerin ve eğitim personelinin kişisel verilerinin korunması ile okul güvenliği arasındaki hukuki dengenin farklı yargı sistemlerinde nasıl kurulduğunu göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Devamında, Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri arasındaki uygulama farklılıklarını ortaya koymak amacıyla, ABD'deki mevcut durum özet olarak irdelenecektir.

A. AVRUPA ÜLKELERİNDEN ÖRNEKLER

Avusturya Veri Koruma Otoritesi'nin bir kararında, kamu kurumlarının meşru menfaate dayalı olarak veri işleyemeyeceğine ilişkin kuralın uygulanması konusunda bir ayırım yapıldığı görülmektedir¹⁴. Bu karara göre, özel kurumlar meşru menfaatlerini gerekçe göstererek veri işleme faaliyetlerinde bulunabilirken, kamu kurumlarının görevlerini yerine getirirken gerçekleştirdikleri veri işleme faaliyetleri için mutlaka yasal bir dayanak bulunması gerekmektedir.

Ancak, eğitim kurumlarının kamera ile gözetim uygulamaları için iki farklı durum söz konusudur. Eğitim faaliyetlerinin sürdürüldüğü saatlerde, yasal bir dayanak olmaksızın kamera ile veri işlenmesi uygun görülmemektedir. Ancak, eğitim saatleri dışında kalan zamanlarda, örneğin geceleri veya tatil günlerinde, bina ve içerisindeki ekipmanın korunması amacıyla kamera kullanımını meşru menfaat kapsamında değerlendirilebilmektedir.

Kararda, yerel mevzuat incelenerek veri sorumlusu İdare'nin okulun güvenliğinden sorumlu olduğu tespit edilmiş, fakat kameraların kullanımına ilişkin spesifik bir düzenlemenin bulunmadığı vurgulanmıştır. Ayrıca, özellikle okul koridorlarında yaşanabilecek sorunlara karşı öğretmenlerin görevlendirildiği belirtilmiştir.

Otorite, somut olayda 10-14 yaş arası öğrencilerin bulunduğu okulla ilgili olarak bu yaş grubundaki öğrencileri birbirinden korumak amacıyla kamera kaydı yapılmasının, ölçülülük ilkesi bağlamında "en hafif yöntem" olarak kabul edilemeyeceğini vurgulamıştır. Bu değerlendirme, eğitim kurumlarında özellikle yaşı küçük çocuklara yönelik kamera kullanımının gerekliliği ve orantılılığı konusunda önemli bir bakış açısı sunmaktadır.

¹⁴ Avusturya Veri Koruma Otoritesi, 2022-0.858.901 (6.09.2023) <[https://gdprhub.eu/index.php?title=DSB_\(Austria\)_-_2022-0.858.901](https://gdprhub.eu/index.php?title=DSB_(Austria)_-_2022-0.858.901)> accessed 12 May 2024.

Kararda, kamu kurumlarının veri işleme faaliyetlerinde yasal dayanak gerekliliği vurgulanırken, aynı zamanda eğitim kurumlarının güvenlik ihtiyaçları ile kişisel verilerin korunması arasında bir denge kurulmaya çalışılmaktadır. Ayrıca, ölçülülük ilkesi bağlamında öğrencilerin yaş grupları ve alternatif güvenlik önlemleri gibi faktörlerin de dikkate alınması gerektiği ortaya koyulmuştur.

Stockholm'deki bir okulda kapsamlı kamera gözetimi yapıldığına ve ilgili taraflara yeterli bilgilendirme yapılmadığına dair şikayetler üzerine İsveç Gizliliği Koruma Kurumu tarafından başlatılan inceleme de eğitim kurumlarında kamera gözetimi uygulamalarının GDPR çerçevesinde değerlendirilmesi açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir¹⁵. İnceleme sonucunda, okulun neredeyse tamamını kapsayan yaklaşık 50 adet sabit kameranın varlığı tespit edilmiştir. Bu kameraların koridorlar, merdiven boşlukları, kapılar, tuvaletler ve öğrenci dolapları gibi alanları sürekli olarak (7/24) gözetim altında tuttuğu belirlenmiştir.

Kurumun konuya ilişkin değerlendirmesinde, somut olayda okulun dayandığı ulusal hükmün, GDPR'nin 6(1)(c) maddesi bağlamında (hukuki yükümlülüğün yerine getirilmesi için gerekli olması) kişisel verilerin işlenmesi için yeterince açık ve kesin olmadığı, ancak 6(1)(e) maddesi kapsamında (kamu yararına yürütülen bir görevin yerine getirilmesi veya kontrolöre verilen resmi yetkinin kullanılması için işlemenin gerekli olması) bir işleme temeli oluşturabileceği belirtilmiştir. Öte yandan, yangın gibi ciddi tehditler karşısında belirli alanların kamerayla izlenmesinin haklı gerekçelere dayanabileceği kabul edilmekle birlikte, okul genelinde ve sürekli olarak yapılan kamera gözetiminin ölçülülük ilkesiyle bağdaşmadığı vurgulanmıştır. Kurum, zorunlu eğitim kapsamında okulda bulunmak zorunda olan çocukların kamerayla izlenmesinin her zaman mahremiyet açısından hassas bir konu olduğunu belirtmiş ve bu sebeple kamera gözetimi dışındaki diğer güvenlik önlemlerinin yeterliliğinin araştırılması gerektiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda somut olay değerlendirmesinde, mevcut kamera gözetimi uygulamasının kamu yararına yönelik görevin yerine getirilmesi için gerekenden daha müdahaleci ve kapsamlı olduğu sonucuna varılmıştır.

Öte yandan, okullarda kameraların kullanımının yasallığı incelenirken bunların okul binalarında var oluş sebeplerinin yanı sıra binalardaki konumlandırmaları da önem arz etmektedir. Örneğin, İngiltere Veri Koruma Otoritesi (ICO), şiddeti önleme amacıyla okul tuvaletlerinin kamera ile izlenmesine ilişkin yaptığı değerlendirmede, konunun gereklilik ve orantılılık ilkeleri çerçevesinde dikkatli bir şekilde incelenmesi gerektiğini ifade etmektedir¹⁶. Bu yaklaşımın temelinde, tuvaletlerin öğrenciler ve veliler tarafından yüksek düzeyde mahremiyet beklentisi olan alanlar olarak görülmesi yatmaktadır. ICO'ya göre kameraların çocukları bu derece özel bir ortamda kaydetmesi, çoğu zaman çocukların mahremiyetine orantısız müdahale teşkil edecektir.

15 İsveç Gizliliği Koruma Kurumu, DI-2021-5774 (3.10.2023). İngilizce özeti için <https://www.edpb.europa.eu/news/national-news/2023/camera-surveillance-during-daytime-justified-swedish-school-prevent-fires_en> Kararın tamamı için: <<https://www.imy.se/tillsyner/utbildningsnamnden-i-stockholms-stad—aspuddens-skola/>> accessed 22 May 2024.

16 'How can we comply with the data protection principles when using surveillance systems?', Information Commissioner's Office (ICO), (17 October 2022) <<https://ico.org.uk/for-organisations/uk-gdpr-guidance-and-resources/cctv-and-video-surveillance/guidance-on-video-surveillance-including-cctv/how-can-we-comply-with-the-data-protection-principles-when-using-surveillance-systems/>> accessed 21 May 2024.

Okullarda yüz tanıma sistemine sahip kameraların kullanılmasına ilişkin olaraksa Fransız Veri Koruma Otoritesi (CNIL) tarafından verilen tavsiye kararı örnek olarak verilebilir. CNIL, iki lisenin giriş kontrolünde yüz tanıma sisteminin denenmesi konusunda kendisinden tavsiye istenmesi üzerine bu konuda bir değerlendirme yapmıştır¹⁷. CNIL, önerilen sistemin GDPR'ın temel ilkelerinden olan ölçülülük ve veri minimizasyonu prensiplerine uygun olmadığı sonucuna varmıştır. Otorite, okul girişlerinin güvenliğini sağlama ve giriş-çıkışları kolaylaştırma hedeflerine, yüz tanıma teknolojisi yerine, örneğin yaka kartı kontrolü gibi kişisel mahremiyete ve bireysel özgürlüklere daha az müdahale eden yöntemlerle ulaşılabileceğini belirtmiştir.

CNIL, biyometrik verilerin işlenmesinin özel bir hassasiyet gerektirdiğini ve bu tür verilerin daha yüksek düzeyde koruma altına alınması gerektiğini vurgulamıştır. Özellikle yüz tanıma sistemlerinin, kişilerin mahremiyet ve bireysel özgürlükleri açısından ciddi riskler taşıyan, oldukça müdahaleci bir teknoloji olduğuna dikkat çekilmiştir. Bu değerlendirme, eğitim kurumlarında ileri teknoloji güvenlik sistemlerinin kullanımının, öğrencilerin temel hakları ve özgürlükleri bağlamında dikkatle ele alınması gerektiğini göstermektedir¹⁸.

B. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDEKİ UYGULAMALAR

Avrupa kıtasında gözlemlenen uygulamalardan farklı olarak, Amerika Birleşik Devletleri'nde eğitim kurumlarında kamera gözetimi konusuna yaklaşım oldukça farklılık göstermektedir¹⁹. ABD'de, eyaletler arasında bazı düzenleme farklılıkları bulunmakla birlikte, genel eğilim daha geniş kapsamlı bir gözetim uygulamasına izin verilmesi yönündedir.

Amerika'da, tuvalet ve giyinme kabinleri gibi yüksek mahremiyet beklentisi olan alanlar genellikle kamera gözetiminden muaf tutulmaktadır. Bununla birlikte, derslikler, kütüphaneler, koridorlar gibi ortak kullanım alanlarında güvenlik kamerası yerleştirilmesi yaygın bir uygulama olarak kabul görmektedir. Bu yaklaşım, okul güvenliğini sağlama ve potansiyel suç eylemlerini caydırma amacıyla gerektendirilmektedir²⁰.

Daha da ileri giderek, birçok eyalet yüz tanıma teknolojisi içeren kamera sistemlerinin kullanımına da izin vermektedir. Bu durum, Avrupadaki uygulamalarla büyük bir tezatlık oluşturmaktadır. Örneğin, New York Eyaleti'nde bulunan Lockport Şehir Okulları yetkilileri, tanıtımını yaptığı

17 Anastasia Karagianni And Vagelis Papakonstantinou, 'Surveillance in Schools Across Europe: A New Phenomenon in Light of the COVID-19 Pandemic? The Cases of Greece and France' (2022) 11(2) European Journal of Educational Research, 1219, 1226 <<https://doi.org/10.12973/eu-jer.11.2.1219>> accessed 22 May 2024.

18 Okullarda biyometrik verilerin kullanılması konusunun özellikle İngiltere kapsamında ayrıntılı incelemesi için bkz.: Sandra Leaton Gray, 'Biometrics in Schools' in Deakin, J., Taylor, E., Kupchik, A. (eds) The Palgrave International Handbook of School Discipline, Surveillance, and Social Control (Palgrave Macmillan 2018).

19 Amerika'da yaşanan okul baskınları ve toplu ölüm olaylarından sonra yasal düzenlemelerdeki güvenlik eksenli değişimlere ilişkin bkz.: Paul J. Hirschfield, 'Trends in School Social Control in the United States: Explaining Patterns of Decriminalization' in Deakin, J., Taylor, E., Kupchik, A. (eds) The Palgrave International Handbook of School Discipline, Surveillance, and Social Control (Palgrave Macmillan 2018).

20 Ayrıntılı bilgi için bkz.: Stefan P. Schropp, 'Biometric Data Collection and RFID Tracking in Schools: A Reasoned Approach to Reasonable Expectations of Privacy' (2016) 94(3) North Carolina Law Review, <<http://scholarship.law.unc.edu/nclr/vol94/iss3/7>> accessed 24 May 2024.

sistem ile yapay zekâ destekli yazılım kullanan güvenlik kameraları aracılığıyla yüz taraması yaparak potansiyel tehditleri tespit etmeyi amaçladıklarını duyurmuş, bu sistemle kayıtlı cinsel suçlular, eski çalışanlar, okuldan uzaklaştırılan öğrenciler veya silah taşıyan kişiler gibi olası tehlikeleri belirlemeyi hedefledikleri beyan etmiştir²¹.

Okul yöneticileri, artan okul içi şiddet olayları ve silahlı saldırı tehditlerine karşı öğrencilerin ve personelin güvenliğini sağlama gerekçesiyle bu tür ileri teknoloji sistemleri savunmaktadır²². Bununla birlikte, bu uygulamalar toplumda tartışmalara yol açmaktadır. Bazı veliler ve sivil toplum örgütleri, çocukların özel hayatlarının bu derece kapsamlı bir şekilde gözetim altına alınmasına karşı çıkmakta ve bu durumun uzun vadede çocukların gelişimi üzerinde olumsuz etkileri olabileceğini ileri sürmektedir. Amerikan Medeni Özgürlükler Birliği (ACLU) gibi organizasyonlar, okullarda yüz tanıma teknolojisinin kullanımına karşı kampanyalar yürütmekte ve bu uygulamaların iddia edildiği gibi öğrencileri ve okul personelini korumadığını savunmaktadır²³.

Bu durum, ABD ve Avrupa arasında eğitim kurumlarında gözetim teknolojilerinin kullanımı konusunda belirgin bir yaklaşım farkı olduğunu göstermektedir. Avrupada kişisel verilerin korunması ve mahremiyet hakkı ön planda tutulurken, ABD'de güvenlik kaygıları daha ağır basmakta ve teknolojik çözümlere daha fazla başvurulmaktadır.

III. TÜRKİYE'DEKİ HUKUKİ DURUM

Türkiye'de eğitim kurumlarında güvenlik kaygısı giderek artan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Okul bina ve çevresinde yaşanan kavgalar, uyuşturucu ve türevlerinin kullanımı, öğretmenlerin öğrenciler tarafından darp edilmesi hatta öldürülmesi, öğretmenler ve öğrenciler arasında suç konusu teşkil eden olayların yaşanması sıklıkla basına yansımaktadır²⁴. Artan güvenlik sorunları nedeniyle de okul binalarında kamera kullanımı zorunlu bir uygulama haline gelmiştir.

- 21 Alisia Losardo, 'Faceoff: The Fight for Privacy in American Public Schools in the Wake of Facial Recognition Technology' (2020) 44(2) Seton Hall Journal of Legislation and Public Policy, <<https://scholarship.shu.edu/shlj/vol44/iss2/6>> accessed 24 May 2024.
- 22 Örneğin, Amerika'nın bazı eyaletlerinde, güvenlik kameraları dışında okullarda görev yapan güvenlik ve suçun önlenmesinden sorumlu kolluk kuvvetlerinin (School Resource Officers) ya da okul müdürlerinin kampüste bulunduğu süre boyunca vücut kamerası kullanma uygulaması bulunmaktadır: Emmeline Taylor, 'Recent Developments in Surveillance: An Overview of Body-Worn Cameras in Schools' in Deakin, J., Taylor, E., Kupchik, A. (eds) The Palgrave International Handbook of School Discipline, Surveillance, and Social Control (Palgrave Macmillan 2018) 374. Öte yandan Philadelphia eyaletinde, polise duyulan ihtiyacı azaltmak amacıyla, şiddete eğilimli okullarda drone araçlarıyla gözetleme yapılmasına yönelik çalışmalar yapıldığı ifade edilmiştir: Maddy Dwyer, 'What Was Once Science Fiction Is Now Reality: Orwellian Uses of Safety Tech in K-12 Schools' (Center for Democracy & Technology, 12 December 2023) <<https://cdt.org/insights/what-was-once-science-fiction-is-now-reality-orwellian-uses-of-safety-tech-in-k-12-schools/>> accessed 7 July 2024.
- 23 'Digital Dystopia: The Danger in Buying What the EdTech Surveillance Industry is Selling' ACLU Research Report, 2 October 2023 <<https://www.aclu.org/publications/digital-dystopia-the-danger-in-buying-what-the-edtech-surveillance-industry-is-selling>> accessed 5 July 2024.
- 24 Hilal Kahraman, Fatma Köybaşı Şemin ve Celal Teyyar Uğurlu, 'Okul Güvenliği: Türkiye'de Basına Yansıyanlar' (2019) 8(1) Journal of History Culture and Art Research <<http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v8i1.1923>> Erişim tarihi 22 Mayıs 2024.

Bu durum, öğrenci ve personelin güvenliğini sağlama ihtiyacı ile kişisel verilerin korunması ve mahremiyet hakkı arasında hassas bir denge kurulmasını gerektirmektedir. Bu bölümde, Türkiye’de okullarda güvenlik kamerası kullanımına ilişkin mevcut yasal düzenlemeler, yargı kararları ve idari uygulamalar incelenecektir. Böylece, Türkiye’nin konuya yaklaşımının Avrupa uygulamalarıyla ne ölçüde örtüştüğü ve hangi noktalarda farklılaştığı ortaya konulmaya çalışılacaktır.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, GDPR’da olduğu gibi okullarda kamera kullanımı konusunda özel bir düzenleme içermemektedir. Ancak, bu konuya ilişkin veri işlemenin ilkeleri (m.4) ile veri işleme şartlarının (m.5 ve m.6) düzenlendiği hükümlerden hareketle bir sonuca varılabilir. Yukarıda, KVKK’nun kişisel veriyi “*kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi*” olarak tanımladığını, dolayısıyla kamera kaydı ve fotoğraf gibi verilerin kanun kapsamında olduğunu ifade etmiştik.

Kanunun 5. maddesine göre, kişisel veriler ilgisinin açık rızası olmaksızın işlenemez. Ancak, aynı maddede belirlenen bazı şartların varlığı halinde açık rıza olmaksızın veri işlemek hukuka uygun kabul edilecektir. Düzenlemenin ikinci fıkrasında sayılan veri işleme şartları incelendiğinde, okullarda kamera gözetiminin, kanunlarda açıkça öngörülmesi (m.5/2(a)), veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için gerekli olması (m.5/2(ç)) ya da veri sorumlusunun meşru menfaatleri için gerekli olması (m.5/2(f)) şartlarına dayanılarak yapılabileceği değerlendirilmektedir.

Kamu kurumlarının kamusal görevlerini yerine getirirken meşru menfaat şartına dayanarak kişisel veri işleyemeyeceğine yönelik GDPR’da yer alan düzenlemeye (m.6/1 (son cümle) KVKK’da yer verilmemiştir. Dolayısıyla kural olarak kamu kurum ve kuruluşlarının da bu şarta bağlı olarak veri işleyebilecektir. Ancak, idare hukukunun temel prensiplerinden biri, kamu idaresinin faaliyetlerini yürütürken kamu yararını gözetmesi gerekliliğidir²⁵. Yasama organı tarafından çıkarılan kanunlarla idareye verilen görev ve yetkiler, toplumun ortak menfaatlerinin korunması ve geliştirilmesi amacıyla yöneliktir²⁶. Bu bağlamda, idarenin kendisine tevdi edilen görevleri ifa ederken, kurumsal veya bireysel çıkarları ön plana çıkarması hukuki açıdan kabul edilemez bir durumdur. İdarenin takdir yetkisini kullanırken dahi, bu yetkinin sınırlarını kamu yararı ve hizmet gerekleri belirler. Bu sebeple, kamusal görevlerin yerine getirilmesi sırasında işlenen kişisel veriler için meşru menfaat şartına dayanılması mümkün değildir. Bunun yerine, İdare “kanunda açıkça öngörülmesi” ya da “hukuki yükümlülüklerin yerine getirilebilmesi için veri işlemenin zorunlu olması” şartlarından birine dayanarak veri işleyecektir.

Öte yandan, yüz tanıma sistemine sahip kameralarla biyometrik veri işleme yapılması durumunun hukukiliği için KVKK’nun 6. maddesinde düzenlenen veri işleme şartlarından birinin sağlanması gerekir. Söz konusu maddede sayılan şartlar incelendiğinde, İdarenin bu tür veri işleme faaliyetini yalnızca ilgisinin açık rızasını alarak yapabileceği ya da bu veri işlemenin kanunlarda açıkça

25 Turan Yıldırım, ‘İdari İşlem’ iç Turan Yıldırım (ed) *İdare Hukuku* (On İki Levha 2021) 510; Celaledin Koç, ‘İdari İşlemin Amaç Unsuru’, (Yüksek Lisans, Bursa Uludağ Üniversitesi 2019) 5.

26 Tekin Akıllıoğlu, ‘Kamu Yararı Kavramı Üzerine Düşünceler’ (1988) 9(1-3) İHİD 11, 15 <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/13697>> Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2024.

öngörülmesi halinde mümkün olduğu sonucuna varılmaktadır²⁷. Ancak açık rızanın özgür iradeye dayalı olarak verilmesi gerekliliği ve gözetlemenin yapıldığı alana rızası olmayanların da girebileceği, özellikle okul binalarında rıza veren ve rıza vermeyenlerin ayrıştırılmasının teknik olarak mümkün olmadığı düşünüldüğünde, KVKK uyarınca yalnızca kanunlarda öngörülmesi şartının sağlanması halinde biyometrik veriye dayalı gözetimin mümkün olduğu sonucuna varılmaktadır.

Bununla birlikte, KVKK bağlamında uygun veri işleme şartlarının sağlanması halinde dahi Kanunun 4. maddesinde sayılan veri işleme ilkelerine uyulması gerekecektir. Bu ilkelerden hareketle okullarda kamera gözetimi ile yapılacak veri işleme faaliyetinin meşru amaçlara yönelik olması, işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olması ve kayıtların mevzuatta öngörülen yahut işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar tutulması şartlarını sağlaması gerekir.

KVKK hükümlerinden hareketle İdarenin okullarda kamera gözetimi ile veri işleyebilmesi için bunun kanunlarda açıkça belirtilmesi ya da İdare için öngörülen hukuki yükümlülüklerin kamera gözetimini zorunlu kılması gerektiği sonucuna varılmaktadır. Bu sebeple, mevzuat hükümleri incelenmelidir.

Okullarda güvenlik kameralarının kullanımı, eğitim kurumlarının güvenliğini sağlamak ve öğrencileri korumak amacıyla başvuru bir yöntem olarak kullanıldığından bu uygulama, Anayasa'nın 58. maddesinde belirtilen devletin gençliği koruma yükümlülüğü ile yakından ilişkilidir²⁸. Anayasa'nın ilgili maddesinin ikinci fıkrası, devletin gençleri "alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri" alması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, İdare kendisine Anayasa ile verilen görevi yerine getirmek amacıyla kameralardan yararlanmakta, öğrencileri Anayasa'da sayılan kötü alışkanlıkları edinmesinden korumaya çalışmaktadır. Nitekim güvenlik kameralarının varlığı okul ortamında disiplinin sağlanmasına ve suç teşkil edebilecek davranışların önlenmesine katkıda bulunur. Bu durum, özellikle zorbalık ve şiddet olaylarının azalmasına yardımcı olur ve öğrencilerin kendilerini daha güvende hissetmelerini sağlar.

Bununla birlikte, güvenlik kameralarının öğrenciler üzerindeki muhtemel psikolojik etkileri de dikkatle değerlendirilmelidir²⁹. Nitekim, sürekli gözetim altında olma hissi, öğrencilerde stres, anksiyete ve güvensizlik duygularının artmasına neden olabilir. Bu durum, öğrencilerin okul ortamında kendilerini rahat ve özgür hissetmelerini engeller, yaratıcılıklarını ve sosyal etkileşimlerini

27 6. maddenin 3. fıkrasının (f) bendinde düzenlenen hukuki yükümlülüklerin yerine getirilmesi için zorunlu olması şartının istihdam, iş sağlığı ve güvenliği, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler ve sosyal yardım konularıyla sınırlandırıldığı düşünüldüğünde bu hükmün okul binalarındaki kamera gözetimi için yasal bir temel oluşturamayacağı kabul edilmelidir.

28 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Kanun numarası: 2709, Kabul Tarihi: 18.10.1982, RG 9.11.1982/17863(Mükerrer) "**Madde 58** - Devlet, istiklal ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müsbet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetiştirme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır. / Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır."

29 Ashley Peterson, 'The Kids Are Not Alright: Negative Consequences of Student Device and Account Surveillance' (2024) 99 (1) Washington Law Review <<https://digitalcommons.law.uw.edu/wlr/vol99/iss1/9/>> accessed 7 July 2024.

olumsuz yönde etkiler³⁰. Ayrıca, sürekli izlendiğini bilen öğrencilerde, zamanla öz-denetim mekanizmalarının zayıflaması ve dışsal kontrol unsurlarına aşırı bağımlılık gelişmesi riski de bulunmaktadır. Güvenlik kameralarının kullanımının bir diğer potansiyel etkisi, öğrencilerin erken yaşlardan itibaren gözetim toplumuna alışmalarıdır. Bu durum, uzun vadede toplumsal düzeyde mahremiyet algısının değişmesine ve kişisel özgürlüklerin kısıtlanmasının normalleşmesine yol açabilir³¹. Ayrıca, yukarıda değinilen AİHM kararında ifade edildiği üzere, güvenlik kameralarının kullanımı, öğretmen-öğrenci ilişkisini de etkileyecektir. Öğretmenlerin sürekli izleniyor olması, onların öğrencilerle olan etkileşimlerinde daha temkinli davranmalarına ve spontane eğitim fırsatlarını kaçırmalarına neden olabilir. Bu durum, eğitim kalitesini ve öğretmen-öğrenci arasındaki güven ilişkisini olumsuz yönde etkiler.

Güvenlik kameralarının potansiyel olumsuz etkileri, Anayasa ile İdare'ye verilen bir başka görevle yakından ilgilidir. Anayasa'nın 59. maddesinde Devlete "*her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır*" şeklinde bir görev daha verilmiştir³². Bu maddeyle İdare'ye yalnızca fiziksel güvenliği değil, aynı zamanda vatandaşların psikolojik iyilik halini de gözetmesi görevi verilmektedir. Öyleyse, 58. maddenin 2. fıkrasında belirtilen gençleri koruma görevi ile 59. maddede öngörülen ruh sağlığını geliştirme yükümlülüğü arasında bir denge kurulması gerekmektedir. İşte bu ikisi arasında kurulacak denge için de ölçülülük ilkesine başvurulması gerekmektedir.

Öte yandan, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 51. maddesinde her türlü eğitim kurumlarına ait bina ve tesislerin çevrenin ihtiyaçlarına ve uygulanacak programların özelliklerine göre Bakanlık tarafından planlanacağı ve yaptırılacağı öngörülmüştür. Yine 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 4/3. maddesinde okul binalarının nitelikleri, bu binalarda açılacak kurumlar ile her tür tesis ve donanımına ilişkin standartların Bakanlıkça belirleneceği kabul edilmiştir.

Görüldüğü üzere, kanunlarda okullarda kamera gözetiminin yapılmasına ilişkin açık bir hüküm bulunmamaktadır. Dolayısıyla KVKK'nun 5. ve 6. maddelerinde bulunan "kanunlarda açıkça öngörülme" şartına dayanılarak veri işlemenin mümkün olmadığı kabul edilmelidir. Bununla birlikte Bakanlık tarafından çıkarılan yönetmeliklerde bu hususa ilişkin düzenlemelere yer verilmiş ve İdareye çeşitli yükümlülükler getirilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim

30 Sarah Lindstrom Johnson, Jessica Bottiani, Tracy E. Waasdorp and Catherine P. Bradshaw, 'Surveillance or Safekeeping? How School Security Officer and Camera Presence Influence Students' Perceptions of Safety, Equity, and Support' (2018) 63(6) Journal of Adolescent Health <<https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2018.06.008>> accessed 7 July 2024; Sierra Cistone, 'School surveillance tech does more harm than good, ACLU report finds' The Guardian (USA, 4 October 2023) <<https://www.theguardian.com/technology/2023/oct/04/school-surveillance-tech-aclu-report>> accessed 7 July 2024.

31 Hannah Quay-de la Vallee, 'The Chilling Effect of Student Monitoring: Disproportionate Impacts and Mental Health Risks' (Center for Democracy & Technology, 5 May 2022) <<https://cdt.org/insights/the-chilling-effect-of-student-monitoring-disproportionate-impacts-and-mental-health-risks/>> accessed 7 July 2024; Adrew Hope, 'CCTV, School Surveillance and Social Control' (2009) 35 (6) British Educational Research Journal <<https://doi.org/10.1080/014.119.20.902834233>> accessed 7 July 2024.

32 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Kanun numarası: 2709, Kabul Tarihi: 18.10.1982, RG 9.11.1982/17863(Mükerrer) "**Madde 59** – Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. / Devlet başarılı sporcuyla korur. / (Ek fıkra: 17/3/2011-6214/1 md.) Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz."

Kurumları Yönetmeliği'nin 78. maddesinin 2. fıkrasında şu ifadeye yer verilmiştir: “Güvenli okul ortamının sağlanması için her türlü eğitim ve rehberlik faaliyetlerine önem verilir. Çalışanların ve öğrencilerin fiziki ve psikolojik şiddetten korunması için iletişim araçları ile güvenlik sistemlerinden yararlanılarak gerekli tedbirler alınır.”

Benzer şekilde, Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 218. maddesinde şöyle denilmektedir: “Güvenli okul ortamının sağlanması, öğretmen ve öğrencilerin fiziki ve psikolojik şiddetten korunması için iletişim araçlarıyla kamera ve alarm sistemlerinden de yararlanılarak gerekli tedbirler alınır. Güvenliğin sağlanmasına yönelik personel görevlendirilir.”

Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nde ise daha ayrıntılı bir düzenleme yapılmıştır. Bu yönetmeliğin 11. maddesinin 4. fıkrasında şu hükme yer verilmiştir: “Ek:RG-13/1/2017-29947) Okullarda, bahçe giriş ve bina kapıları öncelikli olmak üzere, en az on beş gün süreyle görüntü kayıtlarını depolayacak güvenlik kamera sistemi kurulur. Ancak, (Ek ibare:RG-19/2/2020-31044) okul ve diğer kurumların derslik ve ders yapılan bölümler, öğretmenler odası, yönetici ve diğer çalışma/dinlenme odaları, rehberlik odası, kütüphane, spor salonu, yüzme havuzu, tuvalet lavabo, ibadethane ve benzeri birimlerin içini görecektir şekilde güvenlik kameraları yerleştirilemez.” Ancak, söz konusu hüküm, çeşitli yönlerden hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle iptali istemiyle dava edilmiştir.

Danıştay 8. Daire Başkanlığı'nın 2017/1158 E. ve 2021/2163 K. sayılı kararıyla incelenen düzenleme hakkında davacı, düzenlemenin yasal dayanaktan yoksun olduğunu iddia etmiştir³³. Ancak Danıştay, 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 13. ve 36. maddeleri ile 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 4. maddesini değerlendirerek, Millî Eğitim Bakanlığı'nın bu konuda düzenleme yapma yetkisine sahip olduğuna hükmetmiştir. 652 sayılı KHK'nın 13. maddesinin 1/a bendinde, Bakanlığın ilgili birimleriyle iş birliği içinde yükseköğretim dışındaki her kademedeki özel öğretim kurumlarının açılmasına izin vermenin ve bunları denetlemenin Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasında sayıldığı belirtilmiştir.

Ayrıca Mahkeme, resmi okullara getirilen güvenlik kamerası zorunluluğunun özel okullara da uygulanmasını, öğrencilerin iç ve dış tehditlerden korunması amacıyla kamu yararına ve hizmet gereklerine uygun bulmuştur. Bu bağlamda, Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 78. maddesi ile Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 218. maddesinde yer alan, güvenli okul ortamının sağlanması için kamera sistemlerinden yararlanılacağına dair hükümlerin, dava konusu düzenleme ile özel okullarda da uygulanmasına olanak sağlandığı vurgulanmıştır.

Davacı, söz konusu düzenlemede derslikler, öğretmenler odası, yönetici ve diğer çalışma/dinlenme odaları, kütüphane ve spor salonu gibi özel yaşam alanı olarak kabul edilmesi mümkün olmayan alanlarda kamera kullanımının yasaklanmasının haklı bir temeli olmadığını savunmuşsa da Mahkeme, bu konuda açık bir değerlendirme yapmamıştır.

33 Danıştay 8 D, E 2017/1158 K 2021/2163, 7.4.2021 <<https://www.adalet.gen.tr/danistay-8-daيره-esas-no-2017-1158-karar-no-2021-2163.html>> Erişim Tarihi 12 Mayıs 2024.

Yine davacı, yönetmelikte geçen “benzeri birimler” ifadesinin belirsizliğe yol açacağını iddia etmiştir. Ancak Danıştay, madde metninde sayılan istisnaların öğretmenlerin ve öğrencilerin özel nitelikteki alanlarına işaret ettiğini ve bu çerçevede öğrenci ve/veya öğretmenler açısından belirtilen nitelikte olan ancak düzenlemede sayılmayan benzer alanlar yönünden “...ve benzeri birimler” ifadesi kullanılmasının düzenlemenin amacı göz önüne alındığında belirsizliğe yol açmadığını vurgulamıştır.

Yönetmelik maddesinde okul binalarında bulunan birçok birimin zikredilmesine rağmen “...ve benzeri birimler” ifadesine yer verilmesinin, gerçekten sayılan yerlerin ortak özelliği bağlamında öğretmen ve öğrenciler için özel alanları işaret ettiği kabul edilmelidir. Tereddütte kalındığı durumlarda ise ölçülülük ilkesine göre hareket etmek gerekecektir³⁴.

Örneğin, ilgili düzenlemede yasak getirilen birimler arasında sayılmamakla birlikte, okul koridor ve merdivenlerinin kamera ile izlenmesi hususu ölçülülük ilkesi bağlamında değerlendirmeye açıktır. Bu tür alanlar, bahçe girişi ve bina kapıları gibi, kuruma gelen herkesin erişimine açık olup, öğrencilerin ortak kullanım alanlarıdır ve bu nedenle kamusal nitelikleri daha baskındır. Bu sebeple, bu alanların kamera ile izlenmesi hukuka uygun kabul edilmelidir. Bununla birlikte ilgili yönetmeliklerde yer alan “nöbetçi öğretmen” uygulaması ile daha az veri işlenerek aynı amaca ulaşılabileceği karşı argüman olarak ileri sürülebilir. Ancak, modern eğitim binalarının genişliği ve yüksek öğrenci sayısı göz önüne alındığında, bu argümanın geçerliliği olmadığı düşünülmektedir. Ayrıca, kamera sistemlerinin kullanımı, sadece eşya ve kişilerin güvenliğini sağlama amacıyla sınırlı tutulmalıdır. Örneğin, sadece öğretmenler odasına giden koridoru izleyen bir kameranın farklı bir durumu söz konusudur. Eğer kameralar, güvenliği sağlamak yerine öğretmenlerin derslere zamanında giriş çıkışlarını denetlemek amacıyla kullanılıyorsa, bu durum ölçülülük ilkesine aykırı bir kullanım olarak değerlendirilmelidir. Çünkü bu tür denetimlerin, mahremiyeti daha az ihlal eden alternatif yöntemlerle de gerçekleştirilmesi mümkündür.

Öte yandan, güvenlik amaçlı kurulan kameraların, buldukları alanlar dışında kaydettikleri veri türlerine de dikkat edilmelidir. Örneğin, kamera izlemelerinde görüntü kaydına ek olarak ses kayıtlarının da yapılması, ölçülülük ilkesine aykırı bir durum oluşturacaktır³⁵. Bu tür uygulamalar,

34 Öte yandan, “bahçe girişi ve bina kapıları öncelikli olmak üzere...güvenlik kamera sistemi kurulması” şeklindeki düzenlemede farklı bir durum söz konusudur. Kamera konulmasının yasaklanması kişilerin özel hayatlarına müdahale edilmesini engelleyen bir düzenlemeyken, güvenlik kameraların yerleştirilmesini öngören düzenleme özel hayatın gizliliği hakkının sınırlandırılması niteliği taşıdığından belirsizliğe yol açacak şekilde kurgulanmamalıdır. Nitekim, düzenlemenin kamera sisteminin yerleştirilmesine yönelik ilk cümlesi 2017 yılında getirilmiş, kamera konulmasının yasaklandığı alanlara ilişkin ikinci cümlesi ise 2020 yılında eklenmiştir. Yönetmeliklerin uygulamadaki aksaklıklara göre değişikliğe uğradığı düşünüldüğünde, kuralın ilk haliyle oldukça geniş yorumlanarak güvenlik kameralarının okul binalarının her türlü birimlerine yerleştirilmesi yönündeki uygulamanın yaygınlaşması üzerine ek cümlelerin getirildiği sonucuna varılmaktadır.

35 “Veri sorumlusunun bir eğitim kurumu olarak faaliyet gösterdiği, öğrencilerinin okul öncesi, ilk ve orta öğretim öğrencileri olduğu, güvenlikleri için gerekli tüm işlemlerin hassasiyetle yürütülmesi gerektiği ve çalışanları açısından iş sağlığı ve güvenliği amaçlarını gerçekleştirme ihtiyacı bir arada düşünüldüğünde kamera vastasıyla görüntü kaydı alınmasının bu amaçları gerçekleştirilmeye elverişli, meşru ve ölçülü bir işleme faaliyeti olduğu, böylece bir durumda görüntü kaydına ek olarak ses kaydı alınması gerekliliği söz konusu olmadığı gibi daha fazla verinin işlenmesinin, verisi işlenen tüm ilgili kişilerin özel hayatlarının gizliliği hakkı genelinde ve kişisel verilerinin korunması hakkı özelinde bir menfaat çatışması doğurduğu, öte yandan, güvenlik gerekçeleri ile kamera kaydı alınmasının yaygın bir uygulama olduğu ancak aynı gerekçe ileri sürülerek ses kaydı alınmasının, kişisel verisi işlenen ilgili kişilerin makul beklentilerinin ötesinde olduğu...” Kişisel

yalnızca gerekli ve orantılı olduğu durumlarda sınırlı kalmalıdır. Aksi takdirde, toplanan verilerin çeşitliliği ve kapsamı, bireylerin mahremiyetini ihlal eder.

Anayasa'nın 13. maddesinde, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütler arasında yer verilen ölçülülük ilkesinin elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkesi bulunduğu Anayasa Mahkemesi kararlarında da kabul edilmektedir³⁶. Buna göre ölçülülük ilkesi, “*sınırlamada başvuru aracının sınırlama amacını gerçekleştirmeye elverişli olması; bu aracın, sınırlama amacı açısından gerekli olmasını ve araçla amacın ölçüsüz bir oran içinde bulunmamasını ifade eder*”³⁷. Dolayısıyla, bu ilke, her somut olayda amaç ve bu amacın gerçekleştirilmesi için kullanılan araç arasında, olayın koşullarına göre yapılacak bir değerlendirmeyi gerekli kılar. Bu bağlamda, Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nde yasaklanmasına yönelik kural bir yana bırakılırsa, okullarda derslikler ve ders yapılan alanlara kamera konulması hakkında somut durumlara göre farklı değerlendirmeler yapılması gerekir.

Okullarda, özellikle anaokulu ve özel eğitim sınıflarında kamera kullanımı ölçülülük ilkesi bağlamında değerlendirildiğinde, kendini ifade etme ve koruma yeteneği sınırlı olan bu öğrencilerin güvenliğini sağlama ve olası istismar vakalarını önleme amacıyla sınıflarında kamera kullanımı, potansiyel istismarcılara caydırıcı etki yaratması ve meydana gelecek herhangi bir olayda delil niteliği taşıması nedeniyle elverişlilik ilkesini karşıladığı kabul edilmelidir. Öte yandan, anaokulu öğrencileri ve özel eğitim gereksinimi olan bireyler kendilerini ifade etme becerisi sınırlı olan gruplardır. Bu öğrencilerin güvenliğini sağlamak için daha fazla personel görevlendirilmesi, sınıf kapılarının şeffaf pencereye olması, düzenli denetim ve kontrollerin yapılması gibi alternatif önlemlerin sürekli bir korumayı sağlayamayacağı ve anlık olayları engellemede yetersiz kalacağından anaokulu ve özel eğitim sınıflarında kamera kullanımının gereklilik ilkesini de karşıladığı kabul edilmelidir. Bir Danıştay kararında, güvenlik kameralarının, hakların korunmasının başka yollarla sağlanamayacağı durumlarda ve yalnızca son çare olarak çalışma alanlarına yerleştirilmesi gerektiği ifade edilmektedir³⁸. İşte bu “son çare” olma durumu somut örneğimizde geçerlidir. Orantılılık alt ilkesi bağlamında ise somut olayda, kamu görevlilerinin özel hayat hakkı ile küçük çocukların ve özel eğitim öğrencilerinin bedensel bütünlüğünün korunması arasında bir denge kurulmalıdır³⁹.

Verileri Koruma Kurulu, 2023/1461 (24.8.2023) <<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7783/2023-1461>> Erişim Tarihi 22 Mayıs 2024.

36 Anayasa Mahkemesi, E 2023/42 K 2024/114, 30.05.2024; Anayasa Mahkemesi, E 2023/95 K 2024/34, 01.02.2024; Anayasa Mahkemesi, E 2015/102 K2016/151, 07.09.2016.

37 Ergun Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku* (Yetkin 2019) 114.

38 Danıştay 10 D, E 2015/2995 K 2018/1736, 14.5.2018 (Lexpera Hukuk Otomasyonu).

39 ABD'nin bazı eyaletlerinde özel eğitim öğrencilerinin bulunduğu sınıflarda kamera ile kayıt yapılmasına ilişkin yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Örneğin, Teksas Eğitim Kanunu'na kendi adlarına konuşamayan öğrencilerin zorbalık ve istismar tehlikesinden korunması için bir bölüm eklenmiştir. Bu düzenlemeye göre, bir ebeveyn veya okul çalışanı, öğrencilerin günlük eğitim süresinin en az yarısını geçirdikleri ayrı özel eğitim sınıflarına kamera yerleştirilmesini talep edebilmektedir (m. 29.022(a)). Yasaya göre, kameraların görüş alanı, tuvalet ve öğrencilerin kıyafet değiştirdiği bölümler hariç olmak üzere, sınıfın tamamını kapsmalıdır. Ayrıca, video ekipmanının ses kaydı yapabileceği özelliği de bulunmalıdır. Kamera yerleştirilmeden önce, okul idaresi, ilgili sınıfta özel eğitim alan öğrencilerin velilerine sadece ön bildirimde bulunmakla yükümlüdür. Ancak, izin almaksızın kayıt almak video kaydının güvenlik amaçlı, okul etkinlikleriyle ilgili, sınıf içi eğitimle bağlantılı, okulun medyada yer alması veya okul güvenliğini teşvik etmek amacıyla kullanılması durumlarıyla sınırlıdır (m. 26.009). Teksas Eğitim Kanunu'na benzer şekilde Georgia Eyaleti de özel eğitim

Kamera kullanımı öğretmen ve diğer kamu personellerinin özel hayat hakkına bir müdahale teşkil etmektedir. Ancak öğrencilerin fiziksel ve psikolojik sağlıklarının korunmasında daha ağır basan bir kamu yararı bulunmaktadır; çünkü onlar bu ihtiyacı kendi başlarına karşılayabilecekleri güç ve yetiye sahip değillerdir. Ayrıca, kameraların yalnızca gerekli alanlarda kullanılması, kayıtlara erişimin sınırlandırılması ve verilerin güvenli bir şekilde saklanması gibi önlemlerle, özel hayata müdahalenin minimum düzeyde tutulması mümkündür. Dolayısıyla, somut olayda amaç ve araç arasında bir orantılılığın bulunduğu da kabul edilmelidir. Sonuç olarak, anaokulu ve özel eğitim sınıflarında kamera ile gözetim ölçülülük ilkesine uygundur⁴⁰.

Öte yandan, dersliklerin kamera ile izlenmesi uygulamasının elbette her yaştaki öğrenciler için ölçülü olduğu söylenemez. Nitekim, yukarıda yer verilen Antović ve Mirković v. Karadağ kararına benzer şekilde Danıştay tarafından verilen bir kararda da bu durum ifade edilmektedir⁴¹. Danıştay, bir üniversite binasındaki tüm personel ve öğrencilerin güvenliğini sağlamak amacıyla tüm koridorların, dersliklerin ve amfilerin güvenlik kameralarıyla izlenmesiyle ilgili verdiği kararında, uygulamanın sınırlarını belirleyen bir yasal dayanağın bulunmaması, toplanan görüntülerin gelecekte farklı amaçlarla kullanılmayacağına dair bir güvencenin olmaması ve üniversite alanı içindeki giriş ve çıkışların zaten kamera sistemleriyle izlendiği gerekçeleriyle, amfi ve dersliklerdeki kameraların güvenlik amacını aşarak öğrenciler ve öğretim görevlilerinin iletişimini ve kamu hizmeti sırasında yapılan her türlü haberleşmeyi gözlemlediğini, dolayısıyla özel hayatın gizliliğini ihlal ettiğini belirtmiştir. Bu nedenlerle, dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir.

İhtiyaca göre bazı sınıfların kamera ile takip edilmesi çalışanların ya da öğrencilerin kişisel verilerinin ihmal edilmesi anlamına gelmemelidir. Veri sorumlusu, ciddi önlemler alarak öğrencilerin kişisel verilerinin korunmasını da sağlamalıdır. Genel olarak, kamera gözetimi ile işlenen verilerin korunması bakımından alınacak önlemler şöyle sıralanabilir: Kamera kayıtlarına ilişkin sistemden sorumlu kişilerin belirlenmesi ve kayıtların yalnızca yasal olarak zorunlu durumlarda kontrol edilmesi gerekmektedir. Bu görüntüleri kontrol edecek kişilerin kimler olduğunun belirlenmesi ve kayıtların güvenliği ile gizliliğini sağlamak amacıyla gerekli prosedürlerin oluşturulması önemlidir. Ayrıca, sistemin kuruluş amacı dışında kalan kayıtların uzun süre saklanmaması ve kayıt odasına

sınıflarına kamera konulmasına ilişkin bir düzenlemeyi kabul etmiş fakat Teksas'taki düzenlemenin aksine, uygulamayı yerel okul bölgelerinin inisiyatifine bırakmıştır: Sara C. Heintzelman and Justin M. Bathon 'Caught on Camera: Special Education Classrooms and Video Surveillance' (2017) 12(6) International Journal of Education Policy & Leadership, 9 <<http://journals.sfu.ca/ijep/index.php/ijep/article/view/754>> accessed 20 July 2024.

40 Ancak Bakanlık, Yönetmelik'teki ilgili düzenlemenin yürürlüğünden önce de dersliklerde güvenlik kamerası kullanımının uygun olmadığı yönünde görüş bildirmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 4 Eylül 2008 tarihli ve 7124 sayılı yazısında, anaokulu, anasınıfı, kreş, yuva ve diğer okul öncesi eğitim kurumlarında kamerayla izleme sistemlerinin kurulmasının ve uygulanmasının uygun olmadığı belirtilmiştir. Bu yazıya göre, bu tür eğitim kurumlarındaki eğitim etkinliklerinin kameralı sistemlerle izlenmesi önerilmemekte, ancak güvenlik amacıyla eğitim alanları dışında kalan bölgelerin kamerayla izlenmesinin uygun olabileceği değerlendirilmiştir. Yine, Bakanlık Hukuk Müşavirliği tarafından 6 Nisan 2015 tarihinde kaleme alınan 3654547 sayılı yazıda, eğitim etkinliklerinin kamera ile gözetiminin güvenlik ihtiyacının ve kamu yararının ötesinde insan onuru ve temel kişilik haklarına aykırı izleme uygulamalarına dönüşme riskinin bulunduğu ifade edilmiştir. Ahmet Kandemir, 'Okul güvenlik kameraları hangi amaçla nerelere konulmalıdır?' (memurlar.net, 4 Aralık 2020) <<https://www.memurlar.net/haber/940435/okul-guvenlik-kameralari-hangi-amacla-nerelere-konulmalıdır.html>> Erişim Tarihi 22 Mayıs 2024.

41 Danıştay 10 D, E 2015/2995 K 2018/1736, 14.5.2018 (Lexpera Hukuk Otomasyonu).

erişimi olan kişilerin sayısının mümkün olduğunca sınırlı tutulması gereklidir. Kayıtların güvenlik dışında, örneğin öğretmenlerin çalışma performansını denetlemek gibi amaçlarla kullanılmaması sağlanmalıdır. Bu tür önlemler sayesinde, okul binalarında bulunan kişilerin kişisel veri güvenliği korunabilecektir.

Kayıt altına alınan görüntülerin üçüncü kişilerle paylaşımı noktasında da yasal yükümlülüklerle uyulması gerekmektedir. KVKK'nun 8. maddesine göre kişisel veriler ilgisinin açık rızası alınmaksızın paylaşılamaz. Ancak, kişisel verilerin işlenmesine ilişkin 5. maddede sayılan ya da özel nitelikli verilerin işlenmesine ilişkin 6. maddede sayılan şartların oluşması halinde açık rıza alınmaksızın veri paylaşımı mümkündür. Örneğin, ilkökul düzeyindeki okul bahçesinde öğrenciler arasında yaşanan bir kavgaya ilişkin görüntülerin kavgaya karışan öğrenci velisi tarafından talep edilmesi halinde okul yönetimi nasıl hareket etmelidir? KVKK'nun 11. maddesi uyarınca kişisel verisinin işlenip işlenmediğini öğrenme, işlendiyse buna ilişkin bilgi talep etme ilgili kişinin hakları arasında sayılmıştır. Dolayısıyla öğrenci velisinin video kaydı olup olmadığını sorması ve bunu istemesi mümkündür. Ancak, istenen videoda görüntüleri bulunan diğer öğrencilerin de kişisel verilerinin korunması gerekir. Bu halde, diğerlerinin görüntüleri redaksiyon yoluyla tanınmaz hale getirilerek ilgili öğrenci velisine verilmesi düşünülebilir. Görüntülerin bu şekilde talep eden için ne kadar faydalı olacağı tartışması bir yana, redaksiyon işlemi için maddi bir harcama da gerekeceği unutulmamalıdır. Bu halde, KVKK'nun 13. maddesinde yer verilen “*Veri sorumlusu başvuruda yer alan talepleri, talebin niteliğine göre en kısa sürede ve en geç otuz gün içinde ücretsiz olarak sonuçlandırır. Ancak, işlemin ayrıca bir maliyeti gerektirmesi hâlinde, Kurulca belirlenen tarifedeki ücret alınabilir.*” şeklindeki hükme başvurulmalıdır.

Görüntülere doğrudan veli tarafından istenmesi yerine, mahkeme yolu kullanılarak da erişilmesi mümkündür. Nitekim, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 20. maddesi ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 221. maddesi gereği mahkemelerce istenen bilgileri elinde bulunduranların bu bilgileri vermesi zorunludur. Ancak, bu halde de Türkiye şartlarındaki dava yoğunluğu düşünüldüğünde, mahkeme tarafından görüntülerin istenmesine yönelik emrin okul yönetimine iletilmesi epey vakit alacaktır. Nitekim Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nde kurulacak kamera sisteminin en az 14 günlük bir kaydı saklaması öngörülmüştür. Şu hâlde, ilgisinin yasal işlemleri başlattıktan hemen sonra buna ilişkin evrakı eklediği bir dilekçeyle İdareye başvurarak görüntülerin saklanması talep etmesi halinde İdarenin buna uygun şekilde davranması hakların korunmasını sağlayacaktır. Ancak, buna ilişkin yasal bir düzenleme yapılması ve veri sorumlusuna bu yönde bir yükümlülük getirilmesi daha isabetli olacaktır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışma boyunca incelediğimiz üzere, okullarda güvenlik kameralarının kullanımı, günümüzde artan güvenlik ihtiyacı bağlamında öğrencilerin, personelin ve genel olarak eğitim kurumlarının korunması açısından kritik bir öneme sahip hale gelmiştir. Bununla birlikte, bu uygulamanın kişisel verilerin korunması hakkı ile olan etkileşimi, konuyu hukuki açıdan tartışmalı bir alana taşımaktadır.

Veri işleme şartları açısından bakıldığında hem GDPR hem de KVKK çerçevesinde, eğitim kamu hizmetinden sorumlu İdarelerin hukuki yükümlülüklerini yerine getirmek amacıyla veri işleyebileceği sonucuna varılmıştır. Türkiye’de Anayasa’nın 58. ve 59. maddeleriyle İdareye verilen gençlerin korunması ve vatandaşların ruhsal sağlıklarının geliştirilmesi yükümlülüğü ile yönetmeliklerde düzenlenen zorunlu güvenlik kamerası uygulaması, bu veri işleme faaliyetini meşrulaştırmaktadır. Bununla birlikte, rızaya dayalı veri işleme, kamera gözetiminin doğasıyla uyumlu olmadığından pratikte uygulanabilir görünmemektedir. KVKK bağlamında, kanunda açıkça öngörülme şartına dayalı veri işleme mümkün olsa da mevcut düzenlemeler içerisinde bunu açıkça öngören bir yasal düzenleme bulunmamaktadır.

Kamera gözetiminin uygulanmasında, ölçülülük ilkesi önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, kameraların 7/24 kayıt alması yerine, yalnızca ciddi sorunlar olduğunda kayda geçen kameraların kullanımı daha orantılı bir yaklaşım sunmaktadır. Ayrıca, kameraların konumlandırılması da kritik bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle tuvaletler, kütüphaneler, sınıflar ve koridorlar gibi alanlarda kamera kullanımı, yüksek mahremiyet beklentileri ile güvenlik ihtiyaçları arasında bir çatışma yaratmaktadır.

AİHM’nin yaklaşımı, özel yaşam kavramının yalnızca kişisel alanlarla sınırlı olmadığını, mesleki ve kamusal alanlardaki faaliyetleri de kapsayabileceğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, Avrupa ülkelerinde sınıflarda kamera kullanımı kabul görmemektedir. Buna karşılık, Amerika Birleşik Devletleri’nde sınıflarda kamera gözetimine bazı eyaletlerde izin verilmekte, bu durum zorbalık ve güvenlik gerekçeleriyle savunulmaktadır. Türkiye’de ise özel okullara ilişkin Yönetmelik düzenlemesiyle sınıflara kamera konulması yasaklanmıştır.

Bununla birlikte, anaokulu ve özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin bulunduğu sınıflar için bu konunun ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu öğrencilerin kendilerini ifade etme yeteneklerinin yeterince gelişmemiş olması nedeniyle, kamera gözetimi çocukları öğreticilerden korumak amacıyla kullanılmalıdır. Bu noktada, öğrencilerin güvenliği ile mahremiyet hakları arasında hassas bir denge kurulması elzemdir.

Yüz tanıma sistemleri konusunda ise uluslararası uygulamalar farklılık göstermektedir. Fransız Veri Koruma Otoritesi’nin bu teknolojinin kullanımını ölçülülük ve veri minimizasyonu ilkeleri bağlamında hukuka aykırı bulmasına karşın, Amerika’da birçok eyalette bu teknoloji yaygın olarak kullanılmaktadır. GDPR ve KVKK uyarınca, okullarda biyometrik verilerin işlenmesi için kural olarak açık rıza gerekmektedir. Ancak KVKK, “kanunda açıkça öngörülmesi” durumunda da biyometrik veri işlenmesine izin vermektedir.

Ölçülülük ilkesi bağlamında “gereklilik” ve “orantılılık” yorumunun ulusal düzeydeki olaylara göre değiştiği gözlemlenmektedir. Örneğin, Amerika’da yaşanan okul saldırıları nedeniyle güvenlik endişesinin daha yoğun olması, kamera gözetiminin daha geniş çapta uygulanmasını “gerekli” kılabilir. Buna karşılık, İsveç gibi ülkelerde, benzer güvenlik tedbirlerine aynı düzeyde ihtiyaç duyulmadığı görülmektedir.

Türkiye özelinde, öğretmenlere karşı saldırıların artması, okullarda uyuşturucu kullanımının yaygınlaşması ve öğrenciler arasında şiddet olaylarının tırmanması gibi durumların, kamera gözetimi konusundaki “ölçülülük” yorumunun güvenlik lehine değişmesine yol açacağı değerlendirilmektedir. Ancak bu noktada, güvenlik araçlarının öğrencileri hangi düzeyde koruyacağı ayrı bir araştırma konusu olmakla birlikte, güvenliğin sağlanması ve kişisel verilerin korunması arasında makul bir dengenin kurulması gerektiği unutulmamalıdır.

Sonuçta, okullarda güvenlik kameralarının kullanımı, kişisel verilerin korunması hakkı ile güvenlik ihtiyacının sağlanması arasında hassas bir dengeyi gerektirmektedir. Bu denge, yasal çerçevenin çizilmesi, kullanım amaçlarının sınırlandırılması ve veri güvenliğine ilişkin önlemlerin alınması ile sağlanmalıdır. Ayrıca, güvenlik araçları arasından ilgililerin mahremiyetine en az müdahalede bulunan seçeneğin tercih edilerek ölçülülük ilkesine uygun hareket edilmesi de büyük önem taşımaktadır. Başka bir deyişle, okullarda kullanılan güvenlik kameraları ile öğrenci, personel ve eğitim kurumlarının güvenliğine odaklanılarak öğrenci ve personelin mahremiyeti göz ardı edilmemeli, özel hayata saygı hakkı bağlamında kişisel verilerinin korunması normlarına riayet edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akıllıoğlu T, ‘Kamu Yararı Kavramı Üzerine Düşünceler’ (1988) 9(1-3) İHİD 11-22 <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/13697>> Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2024.
- Asghar MN, Kanwal N, Lee B, Fleury M, Herbst M and Qiao Y, ‘Visual Surveillance Within the EU General Data Protection Regulation: A Technology Perspective’ (2019) (7) IEEE Access 111.709.111726, <doi: 10.1109/ACCESS.2019.293.4226> accessed 25 June 2024.
- Cistone S, ‘School surveillance tech does more harm than good, ACLU report finds’ The Guardian (USA, 4 October 2023) <<https://www.theguardian.com/technology/2023/oct/04/school-surveillance-tech-aclu-report>> accessed 7 July 2024.
- ‘Digital Dystopia: The Danger in Buying What the EdTech Surveillance Industry is Selling’ ACLU Research Report, 2 October 2023 <<https://www.aclu.org/publications/digital-dystopia-the-danger-in-buying-what-the-edtech-surveillance-industry-is-selling>> accessed 5 July 2024.
- Dwyer M, ‘What Was Once Science Fiction Is Now Reality: Orwellian Uses of Safety Tech in K-12 Schools’ (Center for Democracy & Technology, 12 December 2023) <<https://cdt.org/insights/what-was-once-science-fiction-is-now-reality-orwellian-uses-of-safety-tech-in-k-12-schools/>> accessed 7 July 2024.
- Fulford N and Carey P, ‘Special Categories of Data’ in Peter Carey (ed) Data Protection A Practical Guide to UK and EU Law (Oxford University Press 2018), 66-87.
- Gray SL, ‘Biometrics in Schools’ in Deakin, J., Taylor, E., Kupchik, A. (eds) The Palgrave International Handbook of School Discipline, Surveillance, and Social Control (Palgrave Macmillan 2018) 405-424.
- Heintzelman S C and Bathon J M, ‘Caught on Camera: Special Education Classrooms and Video Surveillance’ (2017) 12(6) International Journal of Education Policy & Leadership 1-16 <<http://journals.sfu.ca/ijep/ijep/article/view/754>> accessed 20 July 2024.
- Hirschfield, PJ, ‘Trends in School Social Control in the United States: Explaining Patterns of Decriminalization’ in Deakin, J., Taylor, E., Kupchik, A. (eds) The Palgrave International Handbook of School Discipline, Surveillance, and Social Control (Palgrave Macmillan 2018) 43-64.

- 'How can we comply with the data protection principles when using surveillance systems?', Information Commissioner's Office (ICO), (17 October 2022) <<https://ico.org.uk/for-organisations/uk-gdpr-guidance-and-resources/cctv-and-video-surveillance/guidance-on-video-surveillance-including-cctv/how-can-we-comply-with-the-data-protection-principles-when-using-surveillance-systems/>> accessed 21 May 2024.
- Hope A, 'CCTV, School Surveillance and Social Control' (2009) 35 (6) British Educational Research Journal <<https://doi.org/10.1080/014.119.20902834233>> accessed 7 July 2024.
- Johnson SL, Bottiani J, Waasdorp TE, Bradshaw CP, 'Surveillance or Safekeeping? How School Security Officer and Camera Presence Influence Students' Perceptions of Safety, Equity, and Support' (2018) 63(6) Journal of Adolescent Health <<https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2018.06.008>> accessed 7 July 2024.
- Kahraman H, Köybaşı Şemin F ve Uğurlu C, 'Okul Güvenliği: Türkiye'de Basına Yansıyanlar' (2019) 8(1) Journal of History Culture and Art Research 392-408 <<http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v8i1.1923>> Erişim tarihi 22 Mayıs 2024.
- Kandemir A, 'Okul güvenlik kameraları hangi amaçla nerelere konulmalıdır?' (memurlar.net, 4 Aralık 2020) <<https://www.memurlar.net/haber/940435/okul-guvenlik-kameralari-hangi-amacla-nerelere-konulmalidir.html>> Erişim Tarihi 22 Mayıs 2024.
- Karagianni A and Papakonstantinou V, 'Surveillance in Schools Across Europe: A New Phenomenon in Light of the COVID-19 Pandemic? The Cases of Greece and France' (2022) 11(2) European Journal of Educational Research, 1219-1229 <<https://doi.org/10.12973/eu-jer.11.2.1219>> accessed 22 May 2024.
- Koç C, 'İdari İşlemin Amaç Unsuru', (Yüksek Lisans, Bursa Uludağ Üniversitesi 2019).
- Losardo A, 'Faceoff: The Fight for Privacy in American Public Schools in the Wake of Facial Recognition Technology' (2020) 44(2) Seton Hall Journal of Legislation and Public Policy 373-397 <<https://scholarship.shu.edu/shlj/vol44/iss2/6>> accessed 24 May 2024.
- Özbudun E, *Türk Anayasa Hukuku* (Yetkin 2019).
- Peterson A, 'The Kids Are Not Alright: Negative Consequences of Student Device and Account Surveillance' (2024) 99 (1) Washington Law Review <<https://digitalcommons.law.uw.edu/wlr/vol99/iss1/9/>> accessed 7 July 2024.
- Quay-de la Vallee H, 'The Chilling Effect of Student Monitoring: Disproportionate Impacts and Mental Health Risks' (Center for Democracy & Technology, 5 May 2022) <<https://cdt.org/insights/the-chilling-effect-of-student-monitoring-disproportionate-impacts-and-mental-health-risks/>> accessed 7 July 2024.
- Schropp SP, 'Biometric Data Collection and RFID Tracking in Schools: A Reasoned Approach to Reasonable Expectations of Privacy' (2016) 94(3) North Carolina Law Review 1068-1098 <<http://scholarship.law.unc.edu/nclr/vol94/iss3/7>> accessed 24 May 2024.
- Taylor E, 'Recent Developments in Surveillance: An Overview of Body-Worn Cameras in Schools' in Deakin, J., Taylor, E., Kupchik, A. (eds) *The Palgrave International Handbook of School Discipline, Surveillance, and Social Control* (Palgrave Macmillan 2018) 371-388.
- Yıldırım T, 'İdari İşlem' iç Turan Yıldırım (ed) *İdare Hukuku* (On İki Levha 2021).